

tydningen af den (centrale) forvaltning, og glemmer – tilsyneladende – den kamp der nødvendigvis skal foregå på »gulvplan« – på arbejdspladserne og i familierne.

Og til dén kamp, som i høj grad er vores egen hverdag, og i og udenfor vores faglige og politiske interesseorganisationer, er der også brug for en *håndbog* i kvinderet. Faktisk er der (bl.a. i socialt arbejde) så meget brug for den, at jeg har følt mig fristet til at anvende årbogen som opslagsbog. Og det kan man ikke. Dertil er den altfor lidt praksis- og brugsorienteret, og den indeholder for få præcise erfaringer om, hvordan lovens retsanvendelse *virker* på kvinders (og mænds) liv.

Årbogen dokumenterer kvindediskriminationen og giver en bevidsthed om, at der (måske) kan gøres noget ved den. En håndbog ville være et aktivt middel i kampen for at bekæmpe den.

Ulla Habermann

Kvinderetten i København og Århus

I Retfærd nr. 2, side 129 har Kirsten Ketcher gennemgået jurakvindegrupperne og kvinderettens opståen. Tidsmæssigt standser KK ved efteråret 1976. Det følgende er en redegørelse starter derfor ved dette tidspunkt.

Kvinderet som universitetsfag

Som KK skrev, er kvinderet nu blevet et kursusfag (specialfag) på lige fod med aktieselskabsret og lignende. Det meste af lærematerialet foreligger i stencil og er skrevet specielt til formålet. Dette bevirker, at kurset også for de deltagende lærere har været meget udviklende. Litteraturmængden om kvinderet er endnu ikke stor, men gennem Kvinderetlig Skriftserie er der ved at blive rådet bod herpå (jfr. andetsteds i dette nummer Hanne Petersens anmeldelse af Kvindearbejdsret skrevet af Ruth Nielsen og Ulla Habermann, anmeldelse af Årbog for Kvinderet 1978). Undervisningsplanen har vekslet noget alt efter de indhøstede erfaringer. Hovedtemaerne har dog været kvindearbejdsret, kvindeforsørgelse samt kvinderetlig metode og teori. Derudover har man skiftet mellem forskellige emner såsom kvindeskatteret, kvinder og massemediernes, kvinder og vold etc. Formålet med kurset er i henhold til eksamensplanen at belyse kvinders formelle og reelle retsstilling. Derudover skulle kursusfaget kvinderet, i modsætning til hvad der ellers er tilfældet for de mere traditionelle juridiske discipliner, pege fremad. Kursus skulle også gerne fungere som en del af kvindebevægelsen taget i bred betragtning. Yderligere er det et formål med kurset at give en beskrivelse af kvinders retlige funktion i samfundet.

I begyndelsen ved kursusfagets indførelse var der ret stor tilslutning, i det sidste par semestre har der desværre ikke været tilslutning nok, til at kurset har kunnet afholdes. Begrundelserne herfor kan være mange, men en af grundene er den herskende arbejdsløshed. Den kvindelige jurist, der skal kæmpe mod sine mandlige kollegaer, der har haft bobehandling og skatteret som kursusfag, har vanskeligt ved at klare sig, når et af hendes kursusfag er kvinderet. En anden begrundelse kan være, at kvinderetten i København har været selvstændig i forhold til den øvrige kvindebevægelse på universitetet, hvilket f.eks. ikke har været tilfældet ved Oslo universitet.

Andre kvinderetlige kurser

Ikke kun på universitetet har der været undervist i kvinderet. Også aftenskoler og Folkeuniversitetet har afholdt kurser i kvinderet, og til disse har

der været meget stor søgning. Men disse benyttes jo heller ikke til at give erhvervskompetence. Jurist- og økonomforbundet har haft efteruddannelseskurser omkring kvinderetlige emner. Det første kursus afholdtes i foråret 77 om ligebehandling af kvinder og mænd og i efteråret 78 afholdtes et kursus om ligebehandling i arbejdslivet.

Jurakvindegrupperne

Fra efteråret 1976 var der ikke kun jurakvindegrupper i København, men også i Århus. Da jurakvinderne er koncentreret omkring universiteterne, er der desværre en tendens til, at der skal startes op fra bunden hvert år, grupperne har bl.a. på grund af færdiggørelsen af studium og dermed forbundet flytning en naturlig afgang. Dette betyder, at gruppernes arbejde er præget af stærk aktivitet i efterårsmånederne samt i de første forårsmåneder, men omkring jul og ved sommertid er aktivitetsniveauet meget lavt. Rammen omkring jurakvindegruppernes arbejde er et månedligt plenummøde. Nogle gange er der til disse plenummøder indbudt en indleder fra et andet sted, men ofte har grupperne på skift stået for møderne, således at en gruppe eventuelt fremlægger sine ideer og resultater til diskussion, eller at man også på plenum diskuterer nyere artikler om kvinderetlige- eller kvindespecifikke emner.

De århusianske jurakvindegrupper

Med baggrund i københavnernes erfaringer begyndte en gruppe studerende, og de få kvindelige lærere, der stadig kun findes, at arbejde med kvinderetlige problemer. De hovedemner, som man dengang startede på, og hvor nogle få er kommet til senere, var følgende: kvindefamilieret; kvindearbejdsret, kvindekriminalitet, kvindesocialret og kvinder i massemedierne. Arbejdet i grupperne har været noget forskelligt grebet an, men de fleste grupper er startet med en kortere læsefase, førend de har kastet sig ud i mere dyberegående undersøgelser og udadvendte aktiviteter. Flere af grupperne har anset det for meget vigtigt at få udbredt de tanker og ideer, som de har arbejdet med for derigennem at være med til at forbedre kvinders vilkår såvel formelt som reelt.

Familieretsgruppen arbejdede først med Ægteskabsudvalget af 1969's betænkninger, og dernæst tog de problemerne op omkring fædres forældremyndighed. Gruppen deltog aktivt i dagspressens debat gennem flere artikler. Massemediegruppen startede med at bearbejde kønsdiskriminerende og undertrykkende dag- og ugebladsreklamer. Gruppen undersøgte den eksisterende lovgivning med henblik på dens anvendelse mod disse reklamer. Udadtil var denne gruppe også ret aktiv gennem artikler i fagblade, men også artikler og kronikker i dagspressen. Et af resultaterne af arbejdet blev, at forbrugerombudsmanden nedsatte et udvalg netop med henblik på kønsdiskriminerende reklamer og god markedsføringsskik. I

dette udvalg fik gruppen en plads. Senere har gruppen arbejdet med kvinders placering et andet sted i massemedierne nemlig i Danmarks Radio specielt TVA.

Andre af de århusianske jurakvindegrupper har arbejdet mere indadrettet, men også gennem dette arbejde i høj grad styrket samarbejdet mellem kvinderne på universitetet og højnet kendskabet og udbredelsen af kvinderetten.

Jurakvindegrupperne i København

De jurakvindegrupper, der i øjeblikket er på Københavns universitetet, har dannet sig som basisgrupper. Det vil sige, grupperne har ikke et egentligt juridisk emne som udgangspunkt for diskussioner, men tager alle kvinderelevante problemer op. Koordineringen af gruppens arbejde samt yderligere diskussioner foregår i plenummøder, som afholdes et par gange i semestret.

Andre kvinderetlige grupper

To gange om året afholdes der et møde for alle kvindelige jurister og jurastuderende. Emnet er forskelligt, men oftest tages der udgangspunkt i nogle trykte oplæg eller nyere artikler. Disse møders funktion er imidlertid ikke kun at drøfte kvinderetlige problemer, men også at orientere hinanden om det arbejde, der foregår rundt om i landet i de kvinderetlige grupper, således at arbejdet kan koordineres, og man i øvrigt kan samarbejde. Møderne kan også ses som en optakt til de nordiske kvindejuristmøder.

Om de nordiske kvindejuristmøder se andetsteds i dette temanummer.

Offentlig ansatte jurister

I forbindelse med de halvårslige møder har forskellige grupper af jurister sluttet sig sammen, således har kvinderne i den offentlige sektor dannet en gruppe, der mødes ca. hver tredje uge.

DJØF-gruppen

På DJØF's overenskomstforenings repræsentantskabsmøde i foråret 77 blev der efter en langvarig og meget hed debat nedsat et kvindeudvalg.

Udvalget arbejder i øjeblikket med en større undersøgelse om ansættelsesforholdene og den umiddelbare ansættelsessituation for kvindelige jurister.

Kvinderådgivning

Også som et udslag af kvinderetten kommer der stadig flere kvinderådgivninger, hvor kvinders juridiske problemer forsøges løst inden for de i samfundet nuværende givne rammer.

Jytte Lindgård

Kvinnorätten i Sverige

Kvinnorätten vid juridiska institutionen i Lund

I Sverige har kvinnorätten, om än i blygsam skala, vuxit fram vid juridiska institutionen i Lund under nära påverkan från kvinnorätten i Norge och Danmark.

Under läsåret 1977/78 hölls en seminariereserie i kvinnorätt vid juridiska institutionen i Lund. Promemorierna för denna serie finns samlade i stencilserie i kvinnorätt Nr. 1. Detta har möjliggjorts genom att medel för stöd- och innovationsåtgärder ställts till förfogande. I serien har olika juridiska problem belysts ur kvinnorättsligt perspektiv. Följande problemkomplex har behandlats:

1. Kvinnoforskning – samhällsvetenskap – kvinnorätt
2. Familjerättsliga spørsmål ur kvinnorättslig synvinkel
3. Jämställdhetsaspekter på utbildning och arbetsmarknad
4. Social- och arbetsrättsliga spørsmål ur kvinnorättslig synvinkel
5. Kvinnan som sexualobjekt

F.o.m. höstterminen 1978 finns kvinnorätt som en 10-poängskurs (2 x 5 p.).

Kursen (1-5 p.) avser att ge en orientering om kvinnorättens innehåll och omfattning, avgränsningskriterier och metodfrågor. Därefter skall i huvudsak följande ämnesområden behandlas:

1. *Kvinnan och utbildning:* lagregler, jämställdhetsprogram o.d. vad gäller grundskole-, gymnasie- och högskoleutbildning, forskning, vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning.
2. *Kvinnan och försörjning:* a) den heltidsarbetande kvinnan: (Var arbetar kvinnan? kvinnoarbetstid, kvinnolön, arbetsmiljö, anställningstrygghet, medbestämmande, fackföreningar m.m.);
b) den deltidsarbetande kvinnan: (företrädesvis relaterat till det socialrättsliga regelsystemet);
c) den arbetslösa kvinnan;
d) den hemarbetande kvinnan: (den gifta kvinnan, den sammanboende kvinnan, den frånskilda kvinnan, änkan);

3. *Kvinnan och barn:* (lagregler om havandeskap, abort, förlossning, föräldraledighet, föräldrapenning, barnbidrag, barnomsorgen);

4. *Kvinnan som sexualobjekt:* (pornografi, prostitution, sexuella övergrepp)

Kursen (6-10 p.) avser att vara problemorienterad och tematisk till sin natur. Syftet är att ge den studerande erfarenhet av projektarbete kring konkreta kvinnorättsliga problem. Ett övergripande tema skall sedan kunna brytas ned i erforderligt antal deltema. Som exempel på övergripande tema kan anföras: »Kvinnor och massmedia«, som exempelvis kan brytas ned i »Könsdiskriminerande reklam« och »könsdiskriminering i radio/TV«; »Den socialrättsliga, skatterättsliga o.s.v. betydelsen av kön, civilstånd och samliv«, m.fl.

Arbetet redovisas i en promemoria (mindre uppsats) samt om så önskas i en paneldebatt, diskussion, utställning o.s.v.

F.o.m. höstterminen -79 kommer kvinnorätt att finnas som en valfri kurs i den nya juristutbildningen. Det är tänkt att ca. två dubbeltimmar i kvinnorätt (jämställdhetsrätt) skall ingå i den ordinarie undervisningen i några av de civilrättsliga ämnesdelarna. Vidare torde kvinnorättsliga tema ha stora möjligheter att komma in i det projektorienterade ämnet Rätt och samhälle. Under vårterminen -78 och höstterminen -78 bedriver åtta studenter tillämpade studier (20 p.) i kvinnorätt. Tillämpade studier ligger som sista ämne i den gamla juristutbildningen och består av en fördjupningsuppsats som tar en termin i anspråk. Ämnena rör prostitution, humstrummisshandel och underhåll till barn och frånskilda.

I maj 1978 kommer det tredje nordiska kvinnojuristmötet att äga rum i Sverige och olika kvinnoarbetsrättsliga spørsmål står på programmet. Bl.a. kommer frågor som rör kvinnans arbetsmiljö att behandlas. Dessa blir också föremål för diskussion på ett endagssymposium i Lund 1978.10.01. Som en inledning till detta möte kan följande diskussionsinlägg betraktas.

Lotta Westerhäll-Gieselsson